

שתי הערות שוליים / נתן אלתרמן

“ בשולי הטלגרמות ”

בין הידיעות על ההתעוררות הרבה והרחבה של מרכזי- התפוצות הגדולים למען ישראל, נשתלבה גם הבשורה על המיברקים ששלח נשיא ההסתדרות הציונית, הד"ר נחום גולדמן, אל קהילות ישראל באשר הן שם, להיחלץ ולהשתדל אצל ממשלות ארצותיהן לתמיכה במאבקה של ישראל על חייה. אזעקה זו היא לכאורה דבר טבעי ומובן מאליו, אף כי ספק הוא אם דווקא מיברקים אלה הם גורם עיקרי להתעוררות הכוללת של הגולה. דומה כי המיברקים הללו יותר משיש בהם תגובה הכרחית על המצב, יש בהם ביטוי לייצר הציוני, שתקומתה של מדינת ישראל כבלה אותו ונטעה בו רגשי נחיתות מסויימים, ואילו בשעת צרה למדינה מתעורר יצר זה- אשר צרת היהודים היתה ערשו- לחיים טבעיים יותר וחפשיים יותר... ואף-על-פי-כן, לא צד זה של מיברקים אלה הוא עיקרם. על אף הכל, הם חלק לא-נפרד מגל האהדה הנסערת הסוחף כיום את תפוצות הגולה לפעילות של חומר ורוח למען ישראל, אלא שכמה הרהורי-לווי שהם מעוררים ראויים להיאמר בקול.

ההסתדרות הציונית עשתה רבות למען ישראל, הן בשטחי המגבית והן בשטח הפעולה הפוליטית, אף כי מה שקיבלנו ממנה אינו אלא חלק ממה שקיבלנו מן העם היהודי בכללו, מבעל-הברית הנאמן ביותר שלמדינה, בימי שלום ובימי מלחמה. לכשנצא בשלום מן ההתמודדות הזאת שנכפתה עלינו כיום תהי תודתנו נתונה לעם ישראל כולו, אך לגבי ההסתדרות הציונית תתוסף על דברי התודה שלנו עוד הערה אחת שבה ייאמר כי התנועה הציונית, שעשתה הרבה, לא עשתה בכל- זאת את העיקר ופעמים עשתה את ההיפך מן הצריך להיעשות, שכן סכנת האוייב העומד עכשיו בשערי מדינת ישראל היתה כיום אולי פחותה מכפי שהיא, לולא עמלה הציונות להצדיק בכל נימוקים שבעולם את עמידתם של שערים אלה ריקים מאין בא ומאין עובר בהם מארצות-הגולה, העשירות והחזקות, במשך עשרים השנים שמאז קום המדינה ועד עתה. עמידתם הריקה של שערים אלה היתה כשלון

לאומי ממדרגה ראשונה, ועובדה היא כי מאז קום המדינה נעשתה הציונות מרכז אידאולוגי מובהק לצידוקו והנצחתו של כשלון זה ולסיכול-רעיוני של הגשמת המטרה אשר לשמה נערכה מלחמת-השחרור ולמענה נפרצו השערים. אמנם ספק הוא אם אידיאולוגיה ציונית אחרת היתה משנה הרבה את ממדי העליה ואת מאזן-הכוחות בינינו וביין אויבינו כיום. אולי כן ואולי לא. אך אין אנו פטורים מלומר כי דווקא התנועה הציונית, בהטפתה ובמאמציה הבלתי-פוסקים להעמיד את עיקריה ראש-למטה, קבעה את צידוקו של נצח-הגולה ביסודי תפיסתנו הלאומית וגרמה לכך כי בראותנו כיום את גל האהדה וההזדהות של יהדות הגולה עם המדינה, אין אנו מהרהרים אפילו כי יש בכל-זאת שמץ אנומאליה בכך שהעם היהודי, המזדהה עם מדינת ישראל והעומד לימינה, עושה זאת כיום כשהוא נמצא מחוצה ורק החלק השמיני ממנו נמצא בתוכה פנימה.

בנאומו בכינוס הוועד-הפועל הציוני בירושלים אמר הד"ר גולדמן לא מכבר כי לריכוז היהודים בגולה אין נשקפת כיום סכנת כליון פיסית, והריכוז היהודי היחיד אשר סכנה כזאת מאיימת עליו היא האוכלוסיה היהודית של מדינת ישראל. דבריו אלה, על האמת הפארא-דוכסאלית הגדולה שבהם, מתאשרים כיום אישור מלא ואנו אומרים זאת לא משום שההסתדרות הציונית או נשיאה יכלו לשנות עובדה זו, אלא משום שעובדה זו אינה אלא חלק מפאראדוקס גדול יותר, חלק ממירקם של רעיונות וסיסמאות אשר עמלו להפוך את משמעות התחיה היהודית ומאמציו המרכזיים של העם היהודי במאה הזאת לאידיאולוגיה המצדיקה את ההיפך הגמור ממקורה וממטרותיה. אויבינו-בנפש ניצבים עתה בשער ואנו יודעים ומאמינים עד עמקי נפשנו כי יכול נוכל להם. אנו נעמוד במבחן זה גם הודות לעזרתו של העם היהודי בגולה, אשר התעוררותו הנעלה היא מקור סיפוק וכוח לכולנו. אך מה ששייך לתנועה הציונית הרי יודעים אנו כי עמידתנו במבחן תבוא אמנם במידה רבה גם הודות לעזרה שקיבלנו, ונקבל ממנה אך במידה לא פחותה מזו נעמוד במבחן זה גם על אף התכחשותה לתפקידה וליעודיה האמיתיים במשך עשרים השנים הללו חותכות-הגורל.

הגמוניה של מה ?

המאמצים להקמתה של הנהגה לאומית נכונה, המסוגלת להתמודד, במיטב הכוחות והכשרון, עם סכנותיהם של ימי-חירום אלה, עודם מתנפצים בשעה זו אל חומת העובש ואל גיחות השיגרה והקהות של העסקנות הוותיקה. עובש זה לא היה מעולם מזיק יותר ולא היה מעולם תקיף יותר מאשר בימים אלה. דומה שהכל כבר נאמר מסביב לנושא זה,

והשורות שלהלן אינן באות להוסיף טענות לשכנוע או לוויכוח. הן באות רק להעיר משהו לאחת מסיסמאות-הקרב של ההתאזרות העסקנית, אשר צצו בימים אלה, סיסמת "ההגמוניה של תנועת-העבודה" שנהפכה איל-ברזל נוסף להדוף בו את הנסיונות לקיים את הצו שהגיון והכורח הלאומי כופים אותו על כולנו.

רצוני לומר כי גם אם נניח, כי ההגמוניה של תנועת-העבודה פירושה "רוב פועלי" בקאבינט-החירום, וגם אם נניח כי בן-גוריון ודיין ופרס הם כבר מחוץ לתנועת-העבודה, גם אם נניח כך, הרי ספק הוא אם סיסמת ההגמוניה הפועלית, כפי שהיא מתגלה כיום, אינה מתחללת בפרהסיא ואינה מושמת ללעג על-ידי נושאי שמה לשווא, על ידי אלה הרושמים בתולדותיה של הגמוניה זו את אחד הדפים העלובים ביותר בהווי הציבורי של ישראל.

בעליה של סיסמה זו אינם חשים, כנראה, כי מפא"י, ולאחריה שתי מפלגות-הפועלים האחרות שבקואליציה, מציגות כיום לראווה, קבל עם, חזיון אשר תנועת-העבודה בישראל לא ידעה כמותו לקהות ולאטימות ציבורית. אין הם חשים כי התנהגותן של המפלגות האזרחיות, עד לימין הקיצוני, היא השומרת כיום על כבודם של חיי הציבור בישראל ועל הגיונם, שכן הכבוד האמיתי וההגיון האמיתי הם לא במקום שבו נשמעות טענות שאין להן שחר, כגון זו המנפנת בדחליל של קנוניה מדומה שקשרו מפלגות-הימין לכיבוש השלטון יחד עם רפ"י, וכדומה. כן, באווירה הציבורית שנשתררה מסביב לשאלת ההנהגה, בעטיין של מפלגות-הפועלים שבקואליציה, יש, כנראה, אישים ותיקים שאינם חשים את התהום שבין ליצנות של טענות כמו אלו ובין חומרתו של המצב המדיני והצבאי. באווירה זו אין אפילו צורך להסוות את העובדה כי הגמוניה של מפלגות-הפועלים פירושה כיום הגמוניה של חישובי יוקרה מדומים ושל שאלות מפתח מפלגתי ושל שיגרות שמלפני המבול. באווירה זו שוב אין איש תמה ותוהה ונרתע גם בראותו בין ראשי המתנגדים להנהגתו של בן-גוריון את מנהיגי מפ"ם שעמלו בשעתם, יחד עם כמה וכמה מן העסקנים המפא"יים העומדים עכשיו שכם אחד אתם, לסכל את מאמציו שבטרם הקמת המדינה והפכו בשעתם ללעג ולקלס את חזונו ואומץ-לבו והשראתו. מאמציהם למנוע כיום את עמידתו בראש המגינים על חייה של מדינה זו הם המשך ישר לעמלם שמאז, ובאמרנו זאת אנו מאמינים ויודעים כי כאז כן כעת יוכח בסופו של דבר כי הגיונם שלהם ולא הגיון הימים והכורח הלאומי הם הזקוקים לרחמי שמים. קוצר הראות והתסביכים וההתנשאות העסקנית של כמה מוותיקי מפא"י יחד עם האטימות הסלעית המתקדמת של אותם בעלי פרוגנוזות ואמונות ופולחנים שנתבדו כאשר לא נתבדה שום גוף ציבורי בישראל, חברו עכשיו נגד הכורח העליון ונגד הבינה הנחושה של ציווי הזמן

הזה. הכורח יבקיע בסופו של דבר את העובש, אך דף זה, שרושמות עכשיו שלוש מפלגות-הפועלים בתולדותיה של ההגמוניה הפועלית, רבים יבקשו בבוא היום למחותו ולא יוכלו. הוא הולך ונכתב כיום בעקשנות רבה מדי ובקהות מעמיקה מדי.